

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "

Helyben háshoz bordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "

Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétéfő és
 ünnep utáni napok kivételével.
 Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.
 Asszerkesztőség kóriratok visszaadása
 vagy megőrsésére nem vállalkozik.
 Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.
 Egyes szám ára 3 fillér.

A hanyatlás okai.

— A nagyváradai szocialista kongresszus. —

(—a) A karácsonyi ünnepeken ezuttal is kongresszust tartottak a szocialisták akik egész tervszerűen csinálják, hogy a kereszténység legnagyobb ünnepein tartják gyűléseiket, hogy ezzel is tüntessenek a vallás ellen.

Az ünneprontók azonban ezuttal csak maguknak rontották el az ünnepet. A szociáldemokrata mozgalomnak nem is vélt hanyatlása felett keseregtek s egymást okolták a gyönyörűséges kudarcz miatt.

Régóta észre lehetett már venni Nagyváradon, hogy nagyon elcsendesedtek a szocialisták. Ha néha napján kivonultak az utcára, feltűnt, hogy nem munkások, hanem csak éretlen suhancok vettek részt a tüntetéseken.

Ezt ugyan csak arra magyarázták, hogy a komolyabb munkások már restellik a folytonos utcai heccek, ablakbeveréseket, s nincs kedvük kitenni magukat a rendőrség — vizipuskájának. Volt is benne valami, de a háttérben más okok voltak.

Nemcsak az utcai tüntetések lettek ritkábbak, hanem a sztrájkok is. Eppen azok a sűrű sztrájkok, legtöbbször minden igaz ok nélkül rendezett sztrájkok ártottak legtöbbet a szakszervezeti mozgalomnak. Nemcsak a vezérek parancsára rendeztek nyakra-főre sztrájkokat, hanem egyes munkaadók megrendelésére is. S mikor a munkások a sok hiábavaló sztrájk után, melyek semmivel sem mozdították elő sorsukat, kezdtek állatni a szitán, akkor egyuttal kezdtek elhidegülni a pártszervezet iránt is.

Van a szocialista mozgalom hanyatlásának más oka is. Ezt pedig az újban annyit emlegetett betegsegélyző pénztárnál kell keresni. Nem mintha az innét betegség eseten kapott segély miatt feleslegesnek tartanák a pártadót fizetni, hanem mert szájas vezérek a pénztárnál kaptak zsiros állásokat, nagy fizetéssel és jövedelemmel bíró állásokat, a melyek jobban jövedelmeznek a párttitkárságnál is, s amelyekért érdemes néha hallgatni is. Ezek az ugynevezett vezérek ugy sem a munkások, vagy a párt javát végezték, hanem a jövedelmet, melyet ez a foglalkozás nekik hozott. Most pedig állandó, biztos és nagy fizetést kap-

nak, még sztrájkot sem kell rendezni érte.

A szocialista mozgalom hanyatlásában kétségkívül nagy része van a munkaadók szervezkedésének is, mely erős gáttal vetett a minduntalan ismétlődő sztrájkoknak. Kár, hogy előbb nem léptek egymással szövetségre, akkor még könnyebben megakadályozhatták volna a szocialis mozgalmak szörnyű elfajulását. No de most sem késő még, mint éppen a most folyó, illetőleg már szünőfélben levőasztalos sztrájk megtörése bizonyítja.

Ez a példa jó lesz arra, hogy a kollektív szerződések kizárását a többi szakmunkákra is átvigyük. Ha ez megtörténik, akkor Pelczéder megrovási kalandja sem fogja többé itt új életre kelteni a lehanyatlott szocialista táborát.

Az a megrovás különben, melyben a budapesti kiküldött Pelczéder részestette a szocialista vezéreket, szintén jellemző tünet, melyből a szocialis mozgalmak bekövetkezendő új fázisára lehet következtetni. Ime maguk a vezérek intik le az utcai tüntetéseket és ablakbeveréseket. Ideje is. Ha a szociáldemokrácia be akar vonulni a parlamentbe, szakítani kell a terrorizmus piszkos eszközeivel.

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Karácsony Amerikában.

Irta: B. Magyar Gyula.

A legszebb regéje a világnak, mely a legnagyobb isteni erényt a szeretetet hordja méhében: varázsos karácsony este érkezett. A nap leszáll az égről s mig a földet borító homályon áttör a csillagragyogásnak áradata; itt lenn meg nem fejthető dolgokról beszél a földnek világa. Megszong az erdő s a jégvirággal ékesített ágak összehajlanak s amint a szellő átsuhan közöttük: az árnyban, a fényben mint hogyha valami hangja kelne a csodás titoknak. A vad lehajtja fejét, s mint keletnek ormán feltűn a csillag, az Őt hirdető a kis jég csapocskák összecsendülnek, mintha imára hívná mindenséget. S minthogyha ég s föld közt a szellemszárnyak szeráfok dala hangzanék a fagyos rögökre, szívekbe ható mennyei dallam, angyali ének! . . . Megszületett! Halleluja. A kis Bethlehem istállójában volt jászolbölcsője. Szelid állatok lehelték rá a melegséget, angyalok tárták fölbe a királyi koronát, amely helyett — akikért meghalt, tövis koronát te tek fejére. A szűzanyjának ajka érinté dicsőfénybe borult kiseded homlokát, melyről később fönt a

golgothán véres verejték hullott alá. Oh szent karácsony, te legszebb ünnep, te a szeretet legnagyobb napja, midőn az ég föld angyal és ember örömmámorban glóriát zeng a ma született Isten fiának. Ezen az estén, amint megkondul a harangok érce, átzug zengése egész világon imára borul sok millió! Itt lent minálunk a kis faluban a tanyaházban a nagyvárosok palotáiban a fenyőágak zöld gallyai közt kigyul a világa a szeretetnek s millió gyermek kicsiny szívének öröme olvad édes kacsajba. Ünnep van ma mindenkinek. Éjféli ha eljő és út az ora az éj csendjében átzeng az ének:

Dicsőség, dicsőség menyben az Istennek . . .

Karácsonynak szent estéjén Bethlehem járás van a mi kis falunkban is. Jönnek a regősök, három pásztorok, meg az angyal, aki fehér ingben a bethlehemi jászol-kápolnát hozza magával. Bemennek az öreg Gere Jánosék udvarába is. Megzörgetik a láncos botot, belefujnak a pásztorokürtbe, megcsengetik a csengőt, azután bekopogtatnak:

— Krisztus urunk születéséről szép éneket mondanék, ha meghallgattatnék.

— Meghallgatjuk! Hangzik belülről és kinyílik ez ajtó. A három pásztorok belépnek

az angyal leteszi a kis papiros kápolnát az asztalra, megkezdődik versbe szedett krónikája szép karácsonyi ének. Az öreg Gere János meg a felesége meg az összegyűlt rokonsága merengve hallgatja:

Keljetek fel pásztorok, pásztorok!

Keltek nagy öröme.

Mert igen nagy vendég érkezett a földre.

Bethlehemnek városában

Istállóban, rossz pajtában.

Fekszik szabaditónk,

Régen várt Megváltónk!

Menjetek, lássátok, hozzátok,

Az uraknak urát,

A Messiás vezért királyok királyát!

Ott kint hull a fehér hópehely, hosszú szél támad s mintha annak zongása a karácsonyi krónikás éneke mellett az orgona mély szava volna.

A mezei pásztorok, pásztorok,

Az elhagyott jámborok, jámborok,

Vittek ajándékokat, dékokat.

Sajtot és bárányokat

. . . Meggőrsbiték hátukat,

Ugy tisztelték urukat.

VÉGELADÁST nem hirdetek,

bár kézimunka újdonságaim **Karácsonyi ajándéknak legolcsóbban** nálam szerezhetők be. — Hozzávalókban s pamutokban nagy választék. — **Szmyrna-nyírás s montirozások** gyorsan. — A legszolidabb s ezért a legolcsóbb áruk.

Telefon 783.

Tátray Gusztáv, Rákóczi-ut, Orsolya-templom mellett.

Addig nem kívánhatja jogosan elvei meghallgatását, míg elnyomja azt az utcai demonstrációk lármája és a bevett ablakok csörömpölése.

Közveszélyes telefon.

Nagybeteg irodaigazgató.

Az utóbbi évek alatt amikor a telefon már ely nélkülözhetetlenné vált az életben, mint akár a világítás és minden üzlet, minden hivatal el van már látva ezzel a modern vívmánnyal, az orvosok konstatálták, hogy a telefon egyike a legveszedelmesebb fertőző eszközöknek. Az orvosok eme fontos felfedezése köztudomásu is lett, azonban felfedezett veszedelménél egyéb nem maradt.

Csaknem mindenütt mosolyogva fogadták ezt az újabb, a korról született bajt, azonban orvoslására mind addig nem gondolnak, míg eklatáns példa nem fordul elő, ami követeli a megfelelő intézkedések fogantatását. A bajt külföldön fedezték fel és hogy nem alaptalan volt az orvosok figyelmeztetése, ennek jelenleg a biharmegyei irodaigazgató Ujházy Antal betegsége a legszomorubb bizonyossága. Ujházy Antal csaknem életével fizette meg a telefon kagyló fertőzőségét.

Az esetről a következőkben számolunk be.

Ujházy Antal e hó 16-án a megyeházáról a kiadóhivatali telefonon beszélgetett. A beszélgetés után pár óra múlva az iroda igazgató fájlalni kezdte a fülét, ennek azonban nem tulajdonított komolyabb dolgot. Másnap azaz szerdán a fülében erős fájdalmat érzett, amikor orvoshoz fordult. Dr. Kassay Kálmán megyei tb. főorvos vizsgálta meg Ujházyt és torokbajt konstatált.

Csütörtökön már erős láz vett erőt az irodaigazgatón, ugyannyira, hogy nem volt ké-

pes elhagyni az ágyat. Ekkor látogatta meg dr. Móricz Ernő megyei főorvos, aki nyomban konstatálta, hogy fertőzésről van szó, mely már teljesen hatalmába kerítette a *fültömri-gyékelt*, valamint a mandulákat, melyek gyulladási állapotba is jutottak.

A főorvos kutatása után megállapították, kétségtelenül, hogy a fertőző bacillusok a telefon hallgató-kagylójáról jutottak az igazgató fülébe, ahol csakhamar kifejlődve inficiálták az összes mirigyeket.

Az irodaigazgató állapota óráról-órára rosszabb lett. Péntek este a láz 40 fokot ért el és a teljes hat napon keresztül tartott. A nagybeteg iroda-igazgatót állandóan dr. Móricz Ernő és dr. Kassay Kálmán kezelték. A beteg ágya mellett a Szent Vince-zárdabeli apácák teljesítették az ápolást éjjel-nappal. A láz a hatodik nap egyszerűen 36 fokra esett s a beteg visszanyerte eszméletét, amikor Imrik Sándor plébános meggyónattatta és feladta az utolsó kenetet. Tegnap Ujházy állapota jobbra fordult.

És mindez csak azért volt, mert még minél inkább nem látták bebizonyulni a telefon kagylók betegség-hurcoló voltát és nem tették meg a kellő intézkedéseket.

A fenti esetről kifolyólag most már valószínűleg el fogják rendelni a telefon-állomások, illetve telefonok dezinficiálását, ha nem is minden állomáson, de legalább az olyan helyen, ahol a telefon-használat a nagyközönségnek is meg van engedve.

A fenti esetre felhívjuk a posta-igazgatóság figyelmét.

A balkáni bonyodalom.

A balkáni helyzet kezd mindjobban barátos képet öltetni s most már csak Szerbia és Montenegró látzanak ellenségnek, akik harcot is akarnának, ha volna hozzá erejük. Az orosz külügyminiszter nyilatkozatot tett a dumában mely szerint Oroszország békés szándékkal van tehát koránt sincs egy véleményen Szerbiával. Oroszország nem ellenzi az annexiót s a békés

megoldás mellett foglalva állást mindent a konferenciára biz.

A balkáni bonyodalmakról tudósításaink a következők:

Belgrád, dec. 28. Az összeesküvők lapja a Mali Journal élesen megtámadja Isvolszkit s azt mondja, hogy tegnapelőtt elmondott beszéde még a legkisebb állam külügyminiszteréhez nem méltó s annál kevésbé illik a hatalmas Oroszország külügyminiszterének szájába. Isvolszki a legtehetősebb államférfiak egyike s beszéde üres fecsegés. Beszédében nem tudta eltitkolni osztrák és magyar barát és német barát érzését s Oroszországra nézve sokkal jobb lett volna, ha hallgatott volna, mert ebben az esetben nem kételkedtünk volna őszinteségében.

Belgrád, dec. 28. A Belgrácki Novine azt írja, hogy ha a konferencia nem hozza meg Szerbia számára azt, amit remél és kíván, akkor határozatára a srapszelek és granátok durranása és a puskagolyók sivitása fog felelni. Addig Szerbia nyugodt lesz s meg fogja őrizni hideg véréit.

Bécs, december 28. Egy hétfői lap szerint az osztrák-magyar bank Szerajevóba fiókintézetet állít, amely közvetlenül a főtanács rendelkezése alatt fog állni, függetlenül a bécsi és budapesti igazgatóságoktól.

Szófia, december 28. Isvolszki orosz külügyminiszter beszéde mindenütt jó hatást kellett. A lapok pártkülönbség nélkül élénken, de rendkívül meglepéssel kommentálják e beszédet. A félhivatalos Vreme az exposé-t a szláv Oroszország történetének fontos parlamentáris dokumentumnak mondja és szerinte a Bulgáriára vonatkozó passzus örömmel tölti el minden jó bolgár szívet, aki Oroszország jog-

Az öreg Gere János az áhitat közben egy pohár borral kínálja meg a Bethlehem-járókat. Ugy járja már ez tisztességes keresztényi háznál. A szomszéd és rokon gyermeknép pedig alig várja az ének folytatását. Gere Jánosné asszony a kis ablakon át kinéz a nagy éjszakába. Ott kint világít a hold s olyan kék az égboltozat, mint hogyha ezüst szögekkel volna kiverve. Ragyognak a esillagok s fényük szinte szikrázva törnek meg a kis templomnak ércorony tetején. Öreg Gere Jánosné mindezt most nem látja. Egyszerű lelkének gondolata messze jár. Tul-tul zugó tengereken. Valami nagyon idegen városban, ahol még sohase volt. Ott keres egy ifjú embert, akit hogyha megtalálna, fülébe lelkébe zokogná:

— Édes fiam Pál! Van-e boldog karácsonyod? S ott bent tovább hangzik a bethleemes ének:

Pásztorok hol vagytok,
Talán még alusztok,
Gyorsan frissen keljetek,
Jézus előtt legyetek.

Ott messze a tengeren túl a nagy városban ezen az estén szintén elhallgattak a gyátrak kéményei. Egy nagy ház nagy szobájában sokan vannak együtt. Ugy látszik magyarok. Egyiknek eszébe jut: otthon ma szép karácsony este van. A többi ki hangosan, ki lelkében utána mondja, sugja: otthon most szép karácsony este van s forró könnyü omlik barázda arcukon! Valami sarokból előkerül egy beteges ember. Alig huzza magát. Fialat volna még, de orcája assott s ősz a hajszála. Leül az asztalhoz s ir, levelet ír: Reszket is könnyez is mint írja:

Kedves atyám-uram!
Édes szülő anyám.

Othon ma szép karácsony este van, boldog karácsonyt is kívánok maguknak mind közönségesen ki atyafisággal meg friss egészséget. Hejh, nekem ez hiányzik a nagy Amerikába. Cleveland városban, a boldogság mindannyijunknak is, akik csak itt vagyunk. Ez soraimmal a szent ünnepekre nem akarom szomorítani szeretet szüleim, de mivel úgy is csak innepek után kapiják meg, megírom ez estim, maimikor otthon talán én rám is gondolnak. Legalább is gondol szülő anyám lelkem. Hát engem pénzt sok pénzt keresni hozott ki házamból a vágyam és találtam itt nagy busnyomoruságot. Sok csavargás után egy bányában kaptam munkát. Szenet ástunk ott egy földnek gyomrában, napi 2 dollár 20 centért, ami alig volt elég az évszre lakásra. De mégis csak éltem. Egyszer ám nagy robbanás támadt, leszakadt a bánya. 200 magyar embert temettek el akkor. Engem másnap ástak ki a föld mélyéből. Éltem még, de össze voltam zuzva, kezem lábam törve . . . . Othon öreg Gere Jánoséknál végét járja már a bethleemi ének. Pásztorok angyalnak, atyafi szomszédnak, mézes-mázos tészta, fonott kalács, jó bor kerül az asztalra. A bethlehemjáró nem is nagyon kínálatja magát, sőt még így tóditja a verses beszédét:

Ó, ó, ó!
Három esztendő toklyó,
Vörös hagyma, egy kis só
A bográcsba vóna jó.
É, é, é.
E korsó bor e mellé,
Torkainkat megkenné
Nem lehetne jobb enné?

Az a beteg ott a tengeren túl nagy városnak egyik nagy házában folytatja levelét: . . .
Ó, édes jó szüleim de sokat szenvedtem, az

ispotályba. . . . Mikor már a csontom félig összeforrott — dehogyan várták meg az egész gyógyulásom — az utcára tettek. Gyöngült beteg testtel, nem kaphattam munkát. A hazabéliek kegyelemből enni, meg hát szállást adtak. Most is itt kucorgom betegem. Érzem, hogy itt soha meg nem gyógyul a beteg mellem. Ó tudom, otthon meggyógyulna. Az édes szellőtől a patak vizétől, a fa levelétől, édes anyám áldott jó kezétől. Ezen a szent estén azért arra kérem édes szülém kendtek, az Isten nevére, hogy küldjenek pénzt, hogy mielőbb haza is mehessek. Ugy-e, hogy küldjenek? Minden órán várom. Ó Pálnak. Az a kendtek szenvedő fiuknak, a Pálnak. Az a kendte ember a levélre a címet is ráírta. T. c. Gere János gazdálkodó urnak, Gerlés községében. Azután elvánszorgott vele a legelső postára és feladta. Mikorra hazaért, majdnem, hogy úgy rogyott a szalmazsákjára. Othon meg Gerlésen éjtéli misére szólott már a hang. Gere Pál mint hogyha a tengeren által zugó szavát mintha meghallotta volna. Ezzel is aludt el. Álmodott, otthon volt, a bethleemesekkel, öreg szüleivel a földre borulva, ezen a szent estén együtt énekeltek:

Menyből az angyal
Lejött hozzátok, pásztorok,
Hogy Bethlehembe
Sietve menjünk! Lássátok.
Istennek fia,
Ki ma születik jászolba,
Mellette vagyon az édes anyja
Mária,
Ó léssen nektek üdvözítőstök
Valóba.
Elindulának,
El is jutának,
Szűz Máriának
Jojcáját mondanak.

szolgálatait megbecsüli és aki értékesítette. Bt Schwimmer Róza a nők választói joga érdekében megindult országos mozgalomban való részvételre szoritotta fel a megjelenteket.

Belgrád, december 28. A több nap óta lappangó kormányválság a parlamentben a költségvetési provizorium körül hirtelen támad, nehézségek következtében akuttá vált. — Az ó-radikális pénzügyminiszter törvényjavaslata azt az intézkedést tartalmazza, hogy a f. évi költségvetés mindaddig meghosszabbítottatik, míg az 1909. évi előirányzatot parlamentáris uton elintézik. Minthogy a kormány határozottan ragaszkodik e javaslat változatlan elfogadásához, tárgyalások folynak a pártok közt aziránt hogy mikép lehetne e kérdést barátságosan elintézni. Politikai körökben a válság kiélesedését azzal magyarázzák, hogy egyes pártok a kormányválságot, amelyet majdnem az egész szkupstina kíván és csak személyi kérdéseken mulik, most már erőszakosan felidéznek. A mai ülésen a szkupstina folytatta a vitát a költségvetési provizorium felett.

Megtámadott őrjárat.

Szerajevó, december 28. December 23-án a Drina szerb partjáról egy szerb határőrségi csapat megtámadott egy csendőrőrsjáratot. A csendőrökre többször rálőttek, azonban a golyók nem találtak. A csendőrök viszonzták a lövéseket s egy szerbet agyonlőttek. Később szerb bizottság jött, mely a hullát elszállította. Az összecsapást a közös hadügyminiszteriumból is megerősítik azzal a változtatással, hogy a szerbek részéről nem a határőrök, hanem szerb parasztok támadtak.

UJDONSÁGOK.

Előfizetési felhívás.

Tizenötödik évfolyamába lép lapunk. Tizen-négy küzdelmes évre visszatekintve, lehetetlen, hogy a multakból erőt, reményt ne merítsünk a jövőre.

A jövő azé lesz, aki a közvéleményt irányítja.

A keresztény Magyarország becsületes és hazafias hivei nem téveszthetik szem elől, hogy Magyarország csak mint keresztény állam állhat meg s hogy az általános választói jog jegyében ujjaalakuló Magyarországon szükséges égetően szükséges a keresztény idealokkal áthatni az egész nemzetet, a legmagasabb és legalacsonyabb rétegeket egyaránt.

Az újév küszöbén tehát nemcsak az előfizetések megújítását kérjük; kérjük e mellett lapunk hathatós terjesztését. A mi lapunk legyen a mi zászlónk, mely küzdeni és győzni tudó hatalmas sereget sorakoztasson maga köré.

Az előfizetési feltételek lapunk homlokán olvashatók.

A Tiszántul szerkesztősége és kiadóhivatala.

* **Három ülés egy délután.** Az év utolsó héten egymást érik az ülések a városházán. Ma, kedden, december 29-én délután 4 órakor a villamostelep felügyelő bizottság tart ülést, amelyen kiküldi a bizottságot az 1908. évi számadások átvizsgálására. — Holnap, szerdán, december 30-án délután 3 ülés lesz a városházán, 3 órakor az igazoló választmány ül össze a decemberi városatya választás és a jövő évi virilisek ügyében; 4 órakor a központi választmány tárgyalja a jövő évre végle-

gesen megállapított választók névjegyzékét; 5 órakor pedig a szinügyi bizottság ülése lesz, amelyen a január havi műsort mutatja be az igazgató.

* **Megbüntetett kivándorlási ügy-nők.** A nagyváradai rendőrség előtt már régebben gyanus volt Steiner Ádám ügynök irodája. Alapos nyomozás után megállapította a rendőrség, hogy Steinernek jól szervezett kivándorlási irodája van, ahonnan igen ügyesen bocsátja ki a kivándorlásra csábító leveleket. A rendőrség amikor rájött az ügynök üzemleire kihágásért 30 napi elzárásra és 400 korona pénzbüntetésre ítélte. A rendőrség eme példás büntetése nem rettentette vissza Steiner a további üzelmektől. A rendőrség másodszor is leleplezte az ügynököt és ebből kifolyólag csütörtökön hozott ítéletet. — A kivándorlási ügynököt tekintettel már előbbi cselekedeteire a rendőrség 45 napi elzárásra és 500 korona pénzbüntetésre ítélte. Steinerrel elkobozták az összes kivándorlási ügyekre vonatkozó nyomtatványokat is.

* **Karácsony ünnepe a gróf Bethlen kastélyban.** Biharmegye főurai közül a szeretet ünnepét legszebben Élesden gróf Bethlen Aladár ünnepelte meg. Karácsony előestéjén az ebédlő hatalmas termében hét méter magas karácsonyfa volt felállítva dusan megrakva gazdag ajándékokkal. Ez a karácsonyfa a gazdaszertké, illetve családjaiké volt. A szomszédos teremben a szolgálatszertké részére 12 karácsonyfa volt feldisztatva. A gróf nem feledkezett meg a községi szegényekről sem, mert azok részére 200 koronát osztatott ki Élesden.

* **Uj ügyvéd.** Dr Személyi Kálmán a napokban tette le Budapesten az ügyvédi vizsgát, kitűnő sikerrel. A kiváló képzettségű fiatal ügyvéd egyelőre egyik előkelő fővárosi iroda vezetését fogja átvenni.

* **Elveszett pecsétgyűrű.** Pallos István kataszteri mérnök bejelentette, hogy tegnap éjszaka a Csengeri-utca sarkán elcsuszott és elesett s eközben P. I. monogramos arany pecsétgyűrűjét 33 korona értékben elveszítette.

* **Ingyen fát a szegényeknek.** A hosszas egészségtelen, nedves időjárás után beköszöntött egész zordságával a hideg. Tegnap már mélyen összezsugorodott a hőmérő higanya a fagy pont alatt. Ez pedig csak fokozza a nyomort. A szegényügy tárgyalásánál Rimler Károly polgármester nemrégente azon kijelentést, hogy gondoskodni fog a nyomor enyhítéséről és pedig első sorban akként, hogy tüzelőfát juttat a szegényeknek, mert ez még az élelemnél is szükségesebb. Most már érkezett a segítség ideje. Eddig a némi anyagiakkal rendelkezőkön igyekezett akként segíteni a város, hogy olcsó tüzfát bocsátott rendelkezésükre, de mi lesz azokkal a szegényekkel, akiknek még erre az olcsó fára sincs pénzük. Itt segíteni kell a városnak és a társadalomnak, hogy a tél borzalmaitól megvédjék az időjárástól gyötört szegényeket. A jó példával a városnak kell előjárni s e tekintetben mi sem korlátozza a polgármestert, mert ha a nyomor enyhítésére eszközöl is kiutalásokat a város pénztárából, utólagos bejelentés mellett, bizonyára nem akad a törvényhatóságban senki, aki az ilyen intézkedés ellen szót emelne. A nyomor nagy, s itt legjobban igaznak bizonyul a mondas, hogy aki gyorsan ad, kétszer ad. A város példáját bizonyára követni fogják azok, akik tehetik, s biztosan tudjuk, hogy vannak elegenden, akik jószívvel áldoznak is erre a nemes célra, ha megfelelő példa által arra felhívjuk a figyelmüket. — Tegnap Schwarcs Ferenc földbirtokos 200 koronát küldött a polgármesternek, hogy abból a szegények között ingyen fát osszanak ki. Most már bizonyára a polgár-

mester is elérkezettnek látja az időt, hogy a szegények érdekében s a nyomor enyhítésére megtegye a lépéseket.

* **Áthelyezések a honvédséghez.** Folyó évi december 31-vel a cs. és kir. közöshadsereg tartalékából áthelyeztettek a nagyváradai 4. honvédség gyalogezred tartalékába a következő *hadnagyok*: Niemesny Pál, dr Krüger Aladár, Rada Géza, Borbás Lajos, dr Csordás János, Rácz Fülöp, Kron Diomys, Pesthy János, Morgenstern Móric, Bosnyák József, Takács Antal, Berényi Sándor, Zichermann András, Barta Dezső, Széphegyi Dezső, Balló Alfréd, Diebold Ármán, Joó Gábor, Chisú János, Uhláryk Béla; — a következő *sászlósok*: Faragó Vilmos, dr Baltessku János, Klein Jenő. Ezekon kívül a 37. gyalogezredtől már honvédség gyalogezredekhez áthelyeztettek a következő tartalékos *hadnagyok*: Molnár Jenő a székesfehérvári, Krenner Géza a kassai, Busz Ármán a lugosi, Juricskay Aurél a lugosi honvédség gyalogezredekhez; — és Fekete Sámuel zászlós a kassai honvédség gyalogezredhez. A lovasságnál a cs. és kir. 7. huszárezredtől a következő tartalékos *hadnagyok*: Havel Imre a debreceni, Wikus Károly a debreceni, Wertheimstein Henrik a debreceni honvédség huszárezredhez; — továbbá áthelyeztettek még más ezredektől a debreceni honvédség huszárezredhez a következő tartalékos *hadnagyok*: Unger Rikárd, Rosenfeld Sándor.

* **Hymen.** Melcher Károly magyar királyi posta- és távirtdaigazgatósági titkárnak leányát, Margitot, polgári iskolai tanítónőt eljegyezte Kovács József posta- és távirtda-tiszt.

* **Betörték a könyvkereskedésbe.** Kelemen Béla Nagyvásártéren levő könyv- és papirkereskedésébe az elmúlt éjszaka az egyik ajtónak álkulcsal történt felnyitása után behatoltak és 3 drb takarékbetétit könyvet, egy könyvradományokat tartalmazó persely tartalmát, némi készpénzt, bélyegeket és egyéb cikkeket elloptak. A tetteseket a káros által gyanúsított három suhanc Seres Dezső és Biró Imre s a káros egyik volt alkalmazottja személyében elfogta és lezárta a rendőrség. A tetteseknél a lopott holmi is megkerült.

* **Vendégeskedés a lopott pénzből.** Waldmann Albert malomtulajdonos Erzsébet-u. 20. szám alatti lakásába vasárnap este Zsák Tamás 18 éves napszámos bemászott a betört ablakon át és álkulcsal felnyitván a szekrényt, onnét egy bádóg dobozból 400 korona pénzt elvitt. A pénz egy részével két cimboráját megvendégelte, de a Nemzeti kávéházban a kiküldött nyomozó rendőr-ellenőr elfogta és bekísérte Zsákot, kinél 326 koronát megtaláltak, lezárták.

* **Züllik a szociáldemokrata párt.** Az utóbbi időben mind szembetűnőbb lett, hogy a nemzetközi szocializmus hiveinek tábora alaposan megcsappant az egész országban; a munkásság mindjobban belátja, hogy vezetők csak kihasználják őket is, a keserves keresményüket is, sőt egyik-másik hatalmas vezér nemcsak uraskodott rajtuk, hanem a befolyt pénzt a saját céljaira használta fel. A züllésnek a nyomai Nagyváradon is észrevehetőek voltak, de azért senki sem gondolta, hogy itt, ahol legerősebbnek látszottak, ennyire felnyitott a józan munkások szeme, mint azt a karácsonykor Nagyváradon tartott kongresszus mutatta. Itt kitüntetésre annyira megcsappant a nemzetközi szociálisták száma nálunk, hogy csak 104 munkás fizeti a pártadót, amelyet valójában sztrájk-célokra fordítanak. A helyi párttitkár mentette is ezeket a züllött állapotokat mindentéle kifogásokkal, még az amerikai viszonyokkal is, de a budapesti kiküldött: Pelcsérd Ágoston erősen ráolvasott a vezetőségre, akiket azzal vádol, hogy csak utcai tüntetéseket tudnak ren-

deani. Elkecserevedve mutatott rá, hogy így nem lehet tömegsztrájkra gondolni. A kongresszus, amelyen a vidékiekkel együtt csak mintegy 50-en voltak, azért kimondotta, hogy csatlakozik a december 6-án kimondott tömegsztrájkhoz. Ebből is láthatják a munkaadók, hogy ha tömörülnek, szerveznek és összetartanak, nem sikerül s bujtogató vezetőknek a józan munkásságot félrevezetni, mert az már mindjobban belátja, minő csuf játékot üznek vele a vezetőkül feltolakodott nagyhangú agitátorok, akik a munkásság keservesen megkeresett filléréiből uraskodnak.

* **Nagy Virgil előadása.** A városháza nagyterme egészen megtelt tegnap Nagy Virgil műgyetemi tanár előadásának meghallgatására. A nagyváradai Mérnök- és Építészegylet vendége volt Nagy Virgil s éppen bennünket nagyváradiakat igen közlelő érdeklő témáról tartott előadást: a családi házakról. Rámutatott a családi házak különböző fajtáira s különösen hangoztatta azokat az igen egyszerű külföldi elveket, amelyek átvételével igen sokat lehetne megtakarítani a nálunk oly költséges házépítésnél. Az előadás végén vetített képekkel is illusztrálta Nagy Virgil a mondottakat, a melyekkel igazán sok gyakorlati értékű jó tanácsal járult hozzá a tisztviselők alakulóban lévő házépítő szövetkezetének eredményes működéséhez.

* **Eljegyzés.** *Hrbiskó* Antal m. kir. adótitst eljegyezte *Padala* Pál m. kir. adóhivatali ellenőr bájos leányát *Engémiát*.

* **Vizvári Gyula meghalt.** A magyar színművészetnek ismét halottja van. *Vizvári Gyula* (polgári néven *Viszkidenszky Gyula*) a Nemzeti színház örökös tagja a halott, aki tegnap reggel — mint azt fővárosi tudósítónk telefonon jelenti — a Margit-ligeti szanatoriumban meghalt. Hslála nem váratlanul következett be, mert már hosszabb idő óta betegeskedett s természetesen általános részvétre talál, mert a magyar színjátszás egyik mesterét vesztette el benne. A művész a Margit-ligeti szanatoriumban feküdt súlyos betegen. Nagyon lesújtotta az öreg urat feleségének egy év előtt bekövetkezett halála. — *Vizváriné* Velencében nyaralt s ott érte a halál. Az öreg *Vizvári* érzelmesedésben szenvedett s gutaütés is érte. Napjai megvoltak számlálva. Leánya, *Vizvári Mariska* szokás szerint korán reggel meglátogatta s betegágyához elvitte unokáit is. Akkor már a végkezdeténél tartott *Vizvári Gyula*. Csúpan annyi ideje volt, hogy elbucszon tőlük; még egy pár istenfélő szót suttogott s azután mély álomba merült, amelyből többé nem is ébredt fel.

* **Megártott az ujbör.** Marozsán János volt csendőr, népfelkelő járási irnok vasárnap éjszaka részeg állapotba került Városliget-u. 2. sz. a. lakására, ahol nagy lármát csapott s házigaárdáját, ki őt csendesítette, veszedelmesen megfenyegette. A megrémült házbéliek rendőrt hívtak, s miután Marozsán a rendőrt tetteleg bántalmazta, bekisérték és lezárták. A rendőrség folyamatba tette ellene a bünvádi eljárást.

* **Szaporodnak a lopások.** Bodnár János hentesiparos panaszt emelt, hogy *Damjanich* u. 27. sz. lakása folyosójáról egy 25 kor. értékű vízhatlan ponyváját ellopták. — *Vilcesek* András szabóságod panaszt emelt, hogy vasárnap délután, miközben ő aludt, lakásában lévő varrógépet, s a fiókban volt 5 korona 20 tillér pénzét elvitték. Gyauuja egyházban lakó szomszédnőjére irányul. A tolvajokat nyomozzák.

* **Leütötte az apját.** *Belák* János malom munkás tegnap este személyesen jelentkezett a XI-ik kerületi kapitányságon, hogy agyon-

ütötte az apját. Az inspekción rendőrtisztviselő bekisértette a főkapitányságra, hol előadta, hogy atyja egy dologkerülő, iszákos ember, aki évek óta a családja nyakán élösködik, minden nap részegen kerül haza, ilyenkor feleségét, a gyermekeit üti-veri, fojtogatja. Tegnap ebéd után *Belák József* elment hazulról egő közeli pällinkásboltba és ott leitta magát. Részegen jött haza s pénzt kért. Az asszonynak nem volt, erre mindennek elmondta, majd az ágyon fekvő fiához rohant, fojtogatta, az inget letépte róla. A fia az ágyhoz vágta az apját, felugrott, kirohant a konyhába, a favádó baltával őt vissza és azzal szétvágta *Belák József* fejét. Azt állítja, hogy nem közlelő, hanem az ajtóból vágta hozzá a baltát nagy felháborodásában, *Belák József* sérülése életvesztés, *Belák Józsefné* sirva valotta azt, amit fia. Az apagyilkost *Tepper Ignác* rendőrkapitány letartóztatta.

* **A szombati bosnyák estély.** Karácsony másnapján este lett megtartva az általunk is hirdett bosnyák estély a »Pannónia« étterem összes helyiségeiben. Előrelátható volt, hogy városunk nemesszivü és minden jóért áldozó közönsége tömegesen fogja látogatni ezt az estélyt is, de minden várakozást felülmúlt az a sokszámu és distingválált közönség, mely ez alkalommal felkereste a »Pannónia« éttermeket, ugy, hogy 10 órakor már nem volt egyetlen asztal vagy szék elfoglalható dacára annak, hogy a *Molnár-féle* cukrászda készségeken átengedte összes asztalait és székeit. A háziezred kitünő zenekara *Siegl* mester vezetése mellett már este 8 órától kezdve szebbnél-szebb zeneszámok előadásával szórakoztatta a vendégeket, míg 11 óra után kezdetét vette a tombola, melynek értékes nyereménytárgyait örömmel vették a szerencsés nyerők. A rendezőség a mai napon 80 koronát adott át az ezredparancsnokságnak, mely az összeget rendeltetési helyére, *Mosztárba* küldi. Nem mulaszthatjuk el felemlíteni, hogy *Czipóth Ferenc* vendéglős szakavatott és tapintatos vezetése alatt a kiszolgálás kifogástalan, az étel és ital pedig elsőrendű volt.

A Pannónia kávéházban csütörtökön tombolával egybekötött nagy Szilvester-estély tartatik. A kisorsolódó tárgyak *Wallerstein Bémer-téri* kirakatában láthatók.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor.

Kedd: *Zách Klára*.
Szerda: *Zách Klára*.
Csütörtök: *Lumpácus Vagabundus*.
Péntek d. u.: *Szerencse fia*, este: *Jánosvitéz*.
Szombat: *Ördög*.
Vasárnap d. u.: *Kék egér*, este: *Három feleség*.

Zách Klára.

Hetekkel a *Zách Klára* bemutatója előtt valamelyik *Bémer-téri* üzletben megjelentek a darab jelmezei, előre hirdelve a bemutató fényes külső kereteit. Ha a darab maga is olyan ragyogó lett volna, mint a keret, akkor a szerzők is, a közönség is meg lehetnének elégedve Sajnos, nem ez az eset.

A szövegíró, dr *Major Simon* egyszerűen ártirta *Zách Klára* históriáját. Egyszerűen és szárazon. A harmadik felvonás az eredeti mindössze: *Major* azzal a költői szabadsággal él, hogy *Zách Klárát* nem végzik ki, hanem a *Kázmér herceg* megszókteti, elrejtí s mikor ismét találkoznak, akkor hal meg *Klára* a szerelmese karjai közt. Igen érzékeny befejezés, nem minden lendület nélkül megírva. A két első felvonás azonban terjengős, unalmas, élet nélkül a diadógokban. Van két tréfálkozó krónikairó; ezek humora is olyan lélek nélkül való, akár a pergamenjük.

A második felvonás vége pedig még ope-

rettnek is kész képtelenség. Öt perc alatt *Zách* kirohant hazulról, fel a királyi várba, elvégzi a rémes cselekedetet, aztán lefogják, az egész *Zách* nemzetséget kiirtják, *Kázmér herceg* megmenti *Klárát* — s mindez csekély öt perc alatt! Ez ugyan távirati gyorsasággal ment!

Aszövegírónak kevés az alakító tehetsége és a színpadi technikai ismerete. A versíró, dr *Zay Sándor* nem egy helyen egészen elfogadható versekkel javított a darabon s ugyancsak *Zay* és *Szabó Emil* néhány elég jó zeneszám-mal is hozzájárultak a darabhoz. A legtöbb énekszám azonban így vezettetik be:

— No, most énekeljünk.

És énekelnek.

Általában az a benyomásunk, hogy *Zách Klára* szerzői igyekvő és nem tehetségtelen írók és zenészek, akik gyakorlat és sok tanulás, mely egyes színpadi titkok ellesése után jobb darabot is fognak írni. Első szárnypróbálgatásuk nem járt tüneményes sikerrel, az bizonyos, de vannak benne a tehetségnyomai, amelyeket esetleg érdemes tovább fejleszteni.

Az előadás nem sokkal állott a darab színvonalai fölött. Volt akadozás, volt félrebecsülött ének és mosoly a nézőtérén. Ki kell emelnünk azonban *Károlyi Leona* énekszámait, melyeket magas fekvésük dacára kitünően énekel *Tóth Elek* szép szévalását, *Diósi Nusi* érzéssel alakítását a III. felvonásban és *Sik Rezső* kitünően maszkirozott *Zách Feliciánját*. A többi szerep mind egy-két szó, csak a színlapot tölti meg; játszották *Hajnal György*, *Kassai, Beregi, Gózon, T. Pogány Janka, Angyal Ilka* stb. csaknem az egész társulat. S a rengeteg sok szereplő közt elvész a cselekmény.

Szóval a szerzők várjanak, míg jobb darabot irnak; *Zách Klára* is várjon szegényke, míg jobb íróra akad.

—7.

Tévelygők. Manapság fehér hollónak a színmű irodalomban kétségtelenül az új népszínművet lehet mondani. Ilyen fehér hollót látunk ünnep elsőnapján a mi színpadunkon is. *Géczy István* népszínműve minden tekintetben új és hogy népszínmű azt csakis azért mondhatjuk annak, mert falusi parasztok a szereplők és falun történik az esemény. A darabban a vallási fanatizmus van szembe állítva a szocializmussal, tehát a két legnagyobb szélsőség. Ennek a két szélsőségnek a harca folyik az egész estén úgy annyira, hogy a darab tulajdonképeni meséje, a hősök szerepe nem egyéb gyöngye epizódnál. Az alakok jellemzése egy-kettőnél találó is, míg másoknál nagyon gyenge. Általában a kompozíció igen ügyetlenül van megteremtve. Azt amit a darabból érvényesíteni lehetett a szereplők igyekeztek érvényesíteni. Így *Tóth Elek* hívője illetve a megsértett férj szerepe, *Beregi Sándor* szocialista agitátora és *Hajnal György* »elvtárs« mind igen ügyes és találó alakítások voltak. Ellenben a *Deési jegyzője*, valamint *Hevesy Mariska*, aki az elhanyagolt feleség szerepét krealta, határozottan több feldolgozást igényeltek. *Hevesy Guszt* fiatal asszony szerepének ügyesen s lelkesen felelt meg. A többi szereplők szintén hozzájárultak a darab sikerre juttatásához.

—8.

Újév a színházban. Szilveszter estéjén »*Lumpácus Vagabundus*« adják a színházban, a szilveszteri estéknek ezt a régi kedves műsor-számát. A jókedvű három cimbor, három vándorlegény furcsa komédiája sokszor keltett már élénk kacagást nálunk is a nézőtérén. Újév dél-

utánján a »Szerencse fia«, a szezon egyik legnagyobb sikerű darabja kerül színre. A »Szerencse fia« legutóbbi délutáni előadásán igen sokan nem kaptak jegyet s így levelekkel ostromolták a direktort, hogy a »Szerencse fia«-t még egyszer adassa elő délután. Pénteken este hosszabb pihentetés után ismét előveszik a »János vitéz«-t, ezt az emlékezetes sikerű magyar operettet, melynek felelevenítésében a társulat egész operett-személyzete résztvesz.

EGYESÜLETEK.

A 48-as népkör gyűlése. A nagyváradi 48-as népkör ünnep másodnapján délután 5 órakor tartotta a városi bazar-épületben levő újhelyiségében első választmányi gyűlést dr. Stokker József elnök elnöklete alatt, amelyen a választmány tagjai közül sokan voltak jelen. Dr. Adorján Emil alelnök üdvözlővén az új helyiségben a kör tagjait s jelenti, hogy a kör e hó 10-én újhelyiségébe költözött és az elnökség a választmány határozatából több szükséges dolgot beszerezett. Elnök bejelentette, hogy Zboray Gyula vál. tag. a kör bebutorítására kibocsátott 4 drb. kötvényét 20 korona értékben a kör céljaira adományozta és hogy Katona Mihály ügyvezető könyvtárnok a kör összes nyugtáit a kör új eljárójának átadta, valamint az általa javasolt részint elhalt részint a városból távozott tagok tagdíját 183 korona értékben leiratni kéri. Elfogadtatott. Elnök javaslatára a kör ünnepélyes megnyitását 1909-ik január 10-én délután 5 órára határozta el, mely üzsonnával lesz egybe kötve, melynek rendezésére Kerekes Elek, Diósy Ferenc és Kiss Dávid vál. tagok kérték fel. Dr. Stokker József elnök az ügyrend szerint kérte a kör farsangi mulatságának megtartását és idejének kitűzését, melynek nyomán nagy vita keletkezett. Többen az eddigi szép és jól sikerült farsangi mulatság megtartását kívánták, többen pedig ellene szótartak, melynek eredménye az lett, hogy 9 szóval 7 ellen kimondta a választmány hogy az eddigi szokásos farsangi mulatságát az idén nem tartja meg, hanem a helyet havonként barátságos összejöveteleket estélyeket tart a körhelyiségében a kör és családtagjaik részvételével. A szokásos újévi tisztelgést megtartja 48-as népkör ezuttal is. A kör választmánya fel fogja keresni jó kívánatával a párt vezérét és a város képviselőjét Szokoly Tamás orsz. képviselőt, valamint Glacs Antal főispánt mint a függetlenségi eszmék lángelkű vezérét s e végből a függetlenségi párt és a 48-as népkör tagjai újév első napján d. e. 11 órakor fognak gyülekezni a 48-as népkör városi-bazar-épület emeletén levő helyiségében az üdvözléseknek ünnepi szónokai dr. Adorján Emil és dr. Stokker József a párt társelnökei lesznek. A gyűlés 7 órakor ért véget.

Igazságszolgáltatás.

Felmentett erdőőr.

Ez év május havában történt, hogy Hajduk László, a latin szertartású püspökség kristyóri erdőőre hivatalos szemleltnéj alkalmával tilosban kecskéket talált. A kecskéket őrzött pásztorkok az erdővéd láttára elfutottak s fellármázták egész Kristyórt a rémhirrel:

— Viszik a kecskéket!

Mire Hajduk este 9 órakor a község közelébe ért a kecskékkal, kint várta egész tömeg s felszólították, adja ki a jószágokat. Hajduk azt felelte, hogy most már este van, jöjjenek el másnap a község házára s ha kifizeik a bírságot, azonnal megkapják a jószágokat. A tömeg egy része ezzel megelégedve, hazafelé indult, a szájosabbak azonban nem tágitottak hajduk mellől s egyre élesebb hangon követelődtek. Hajduk csak másodmagával lévő, felszólította a kristyóriakat, oszoljanak szét s ne üldözzék őt tovább. Ez is sikertelen maradván, az erdőőr kétszer egymásután a leve-

gőbe lött. Erre kaptak csak igazán vérszemmet az üldözők.

— Nem szabad lönie!

— Fogjuk meg, vegyük el a kecskéket!

— Agyon kell verni!

Gróza Tanács praktikus indítványt is tett:

— Kerüljünk elébel!

Négy ember azonnal kivált a többi közül, közeledtek Hajdukhoz, néhányan pedig oldalt a dombokon elébe akartak kerülni. Ebben a válságos percben az erdőőr ismét elsütötte fegyverét a levegőbe, riasztóul. Az üldözők azonban most előbbre nyomultak már s mivel Hajduk lent volt a völgyben, a négy elő haladó üldöző pedig oly kis mngaslatra ért Hajduk közelébe, a serétek közülök kettőt véletlenül eltaláltak, úgy, hogy Tomse Istvánt vagy 20, Tomsa Ignácot vagy 6 serét érte. Az utóbbi hamar kiheverte a bajt, Tomsa István azonban egész nyáron beteg volt s a bal szemére megvakult teljesen.

Ebben az ügyben ítélt tegnap a törvényszék. Elnök volt Millye Gyula táblabíró, szavazók Ember Géza és Szentlélek László, jegyző Nemes Gábor. A vádhatóságot Lászlár Márton képviselte, Hajdukot dr. Krüger Aladár ügyvéd védte.

A vádlott úgy adta elő a tényállást, amint azt fentebb előadtuk s a tanúk vallomásaiból is megerősítettnek látszottak a mentő körülmények. Lászlár Márton vádbeszéde után dr. Krüger Aladár védő csoportosította azokat az adatokat, melyekből Hajduk ártatlanságát megállapíthatónak találta. A törvényszék elfogadta a védő érvelését s a vádlottat felmentette.

A máramarosi zsidók esküje. Nem egyszer fölmerült már az eszme, hogy kívánatos volna a felvidéki fanatikus zsidókra való tekintettel a zsidókkal rituális esküt tétetni a törvényszék előtt is. Az ottani zsidóság erkölcsi fogalmai szerint ugyanis csak a rituális eskü az igazi eskü, a szertartások mellőzésevel letett törvényszéki eskü nem számít, tehát bátran lehet vele hamis vallomásokot megerősíteni. A Kuria a minap egy házasságjogi kérdéssel összekötött, bonyolódott pörben kimondotta, hogy nem hisz a máramarosi zsidó tanúknak, mert ezek a köztudat szerint üzletszerűleg élnek a tanuskodásból. A Kuria határozata a következő érdekes pörben keletkezett: A máramaros megyei Visón egy Ghendt Káin nevű kereskedő egy régi királyi rendelet alapján vezette oltárhoz szive választottját. Az eskütést egy Wertheberg nevű kántortanító, egy ugynevezett láméd végezte. Mult évben Ghendt az államvasut halálra gázolta. Ghendt Káin özvegye pört indított a magyar államvasutak ellen, de a máramaroszigeti törvényszék elutasította az asszonyt azzal, hogy a láméd nem tekinthető törvényes házasságkötő faktornak és így Ghendt házassága érvénytelen lévén, özvegye sem tarthat kártérítéret igényt. A szegedi királyi tábla kötelezte a vasutat a kártérítés megfizetésére. Kimondotta, hogy miután Ghendt Káin özvegye hosszú éveken át abban a tudatban élt urával, hogy annak törvényes hitvese, az özvegyet és gyermekeit megilleti a kártérítési igény, mert ebben az esetben jogosan vélelmezett törvényes házasságról van szó. Ez ítélet ellen a kincstári ügyész fölebbezett a Kuriához. A legfelsőbb bíróság polgári tanácsa a házasságjogi kérdésbe bele sem ment, hanem elutasította az özvegy kártérítési keresetét azzal, hogy a kihallgatott tanúknak egyáltalában nem hisz és különösen nem hiszi azt, amit a tanúk vallottak, hogy Ghendt Káinnak keresni valója volt a vonaton. A modern perrendtartás felekezetenküliségi elve tehát itt csütörtököt mondott. Sokkal több praktikus érzék nyilvánult meg ez előtt majdnem 400 évvel. Werbőczy Istvánban, aki a maga Hármaskönyvében igen bölcsen egész külön esküformát írt elő a zsidók számára. Az ő zsidó eskütétele alkalmával a zsidó rövid köntöst, vagy palástot ölt. Fejére zsidó kalapot tesz, a nap felé fordul, mezitláb áll s kezével a törvénykönyvet érintve, mondja a következő esküt: »En N. zsidó esküszöm az élő Istenre, a szent Istenre, a mindenható Istenre, aki az

eget és földet, a tengert és mindazt teremtette, ami ezeken és ezekben van, hogy ebben az ügyben, amellyel ez a keresztyény engem vádol, teljesen ártatlan és büntelen vagyok. És ha bűnös vagyok, nyeljen el a föld, amely Dáthánt és Abyront elnyelte. És ha vétkes vagyok, lepjen meg a szélhűdés és a belpoklosság, a mely Elizeus kérésére a sziriai Námánt és Jezuit, Elizeus szolgáját meglepte. És ha vétkes vagyok, érjen engemet a nyavalyatörés, vérfolyás és a gutaütés és ragadjon el a végtelen halál és vesszek el testestül és lelkestül és vagyonnostul és soha sem jussak Ábrahám kebelébe. És ha vétkes vagyok, semmisítsen meg Mózes törvénye, melyet neki a sinai hegyen adtak és szegyenítsen meg minden irás, mely Mózes öt könyvébe van írva. És ha ezen esküm nem való és igaz, töröljön el Adonáj és az ő istenségének hatalma. Amen.«

Mintha Werbőczynek több józan esze lett volna a jelenkor szobatudósainál; ismerte az embereit, az bizonyos. Nem volna jó egy kissé tanulni tőle ma is?

TÁVIRATOK.

Merénylet Fallières elnök ellen.

Páris, Fallières elnök az Elyseéből sétautjára menet a Place del Étoilleon kissé megállott. A tömegből egyszerre egy fiatalember lépett elő s egyenesen az elnök felé tartott. A fiatalember viselkedése semmi különösöt nem árult el s majdnem észrevétlenül fért hozzá az elnökhöz. A pincér egy pillanat alatt rávetette magát az elnökre, de az elnök titkára és Lasson ezredes rögtön ártalmatlanná tették.

A fiatalember mindjárt a merénylet után hangoztatta, hogy teljesen fegyvertelen s csupán az elnök szakállát akarta megráncigálni.

Az elnök a merénylet után még jó ideig folytatta sétáját, azután visszatért az Elyseébe. A merénylet letartóztatják.

Páris, dec. 27. A »Le Jaune« című lap szerkesztőségi helyiségeit ma a Mathis-ügyben kiküldött vizsgálóbíró megbízásából Namard rendőrőrnök lepecsételte. A szerkesztőség részéről senki sem volt jelen. Később megjelent ott Bietry képviselő és letörte a pecsétet.

Megszökött ügyvéd.

Esztergom, dec. 28. Tegnap nagy feltűnést keltett dr. Kelemen Béla ügyvéd eltűnése. Az ügyvédről ugyanis kiderült, hogy nem is ügyvéd és hogy az ügyvédi oklevelét hamisította. Mint ügyvéd igen sok visszaélést követett el. A reá bizott pénzeket elsikkasztotta, sok váltót hamisított. Legutóbb feleségül vette az ottani volt polgármesternek a leányát. A családok és hamisítások tegnap derültek ki s az ügyvéd egy expresssvonaton megszökött Esztergomból.

Legyilkolt család.

Mainz, dec. 28. Raek Miklós hatvankét éves borkereskedőt és három leányát Karácsony napján hálósobájában meggyilkolva találták. Mindnyájukat a borkereskedő fia, a göttingiezi csillagász Rack József 21 éves gyilkolta meg. A Karácsony első napját jó kedvben töltötte velük, s pénteken éjjel készítette elő a tervet. Egy régi puskáról levette a csövet, s kést erősített rá, egy töltött revolverrel belopódzott atyjához s a késsel olyan csapást mért rá, hogy a feje a szemétől füléig szétrepedt. Mari testvérét is a felismerhetetlenségig felkaszabolta. A másik két lány Stefánia és Erzsébet 22, 17

évesek felébredtek és birokra keltek vele. József előbb Stefániával végzett. A gyilkos bátyja csak reggel vette észre a borzasztó tettet. Rendőrök jöttek a szobába, ahova József elzárkózott:

— Tudom, hogy miért jöttetek. Én vagyok a gyilkos. Ennél többet nem mondott. Megköztözték és elvitték. Rack József kicsiny, rendkívül gyenge ember. Semmit se beszél. Atyja képviselő is volt. — A gyilkosság okát nem tudják.

A venezuelai bonyodalom.

London, december 28. A Reuter-ügynökség Carracasból 24-iki kolettel jelenti, hogy az ottani kormány Castól táviratot kapott, melyben utasítja, hogy amennyiben La Guajra előtt megjelenék egy holland hajó, — támadja azt meg.

KÖZGAZDASÁG.

A beéli üvegyárat üzembe helyezik. Egy régi biharvármegyei ipartelep feltámadásáról értesülünk. Az egyesült magyarhoni üvegyárak beéli üvegyártelepét, a mostoha viszonyok s a cseh üvegyárak versenyé folytán 1896-ban beszüntették s azóta megyénkben csak a feketeerdői üvegyár van üzemben. A beéli gyártelep beszüntetése nagy csapás volt az ottani szegény lakosságra, mert annak egy része a gyárból kereste kenyerét. Mint értesülünk, az elhagyott gyártelepet a részvénytársaságtól 100000 koronáért megvásárolta Kolimer Árpád. Az a terve, hogy 360000 korona befektetéssel virágzóvá teszi a gyártelepet. — A munkálatokat már megkezdték s valószínű, hogy a jövő tavasszal, márciusban a beéli üvegyár megkezdí üzemét. Az új tulajdonoshoz már mintegy 1000 ajánló levél érkezett Feketerdőről s az ország felvidékéről, amelyben munkások ajánlkoznak az új gyárba. Kolimer Árpád annál inkább bizik a gyár prosperálásában, mert nagy arányokban akarja üzemét kifejleszteni. Nem csak a közönséges üvegneműket, hanem finomabb árukat is gyárt, sőt a gyár üzemkörébe a villamos körték gyártását is felvette. Ez által a külföldről, különösen Csehországból beözönlő üvegarukat szorítja ki. Hogy az üzemet minél olcsóbbá tehesse, érintkezésbe lépett az aradmegyei Ländler-céggel, amelynek iparvasutját egészen a gyártelepig kiépítik s így ezen olcsón szállíthatják az üvegyár részére a fát, valamint a kész árukat is könnyebben juttathatja el a vasutállomáshoz. De nagy jótétemény lesz a régi gyár üzembe helyezése a környék szegény lakosságára, amely biztos kenyeret talál az új, hatalmas gyártelepen.

Kazánvizsgálatok díja. A nagyméltóságú kereskedelemügyi minisztérium folyó év december hó 16-án 63371. szám alatt kelt rendeletével akként intézkedett és ezt megfelelő mihez tartás végett az érdekelt közönséggel tudatva, hogy 1909-ik év január hó 1-től kezdve a kazánvizsgálatok után s nemkülönben az acetylen világító telepek felülvizsgálatáért járó illetékek nem az adóhivatalnál, hanem a postatakarékpénztárnál lesznek lerovandók, és az érdekelt felek a befizetéshez szükséges befizetési lapokkal hivatalból fognak ellátatni. Egyben közlöm azt is, hogy fenti rendelet alapján fentiekben felsorolt vizsgálatok csak is a tényleges befizetés eszközése után a befizetést igazoló befizetési lapok tőszelvényének az iparfelügyelőséghez való bemutatás után lesz csak eszközölhető. *Foxsonyi László, m. kir. kerületi iparfelügyelő.*

A gabonatözsde határidő.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, dec. 28.

Buza május	50 kilogrammonként	11.60
Buza okt.	—	10.38
Rozs okt.	—	8.96
Zab májusra	—	—
Zab okt.	—	7.04
Tengeri máj. 1908.	—	6.85
Tengeri jul.	—	6.69

Ertéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, dec. 28.

Osztrák hitelrészvény	—	631.25
Magyar hitelrészvény	—	748.—
Leszámitoló bank	—	743.75
Rimamurányi	—	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.	—	692.25
Közuti vasut	—	552.—
Városi villamos vasut	—	269.—

Hivatalos árfolyamok

A budapesti áru- és értéktözsde 1908. dec. 28.

Magyar arany járadék 4 száz.	—	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	—	93.25
Magyar koronajáradék	—	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	—	240.—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	—	95.50
Magyar nyereséj sorsjegye kölcsön	—	93.50
Tisza-szab. és szegedi sorsjegye kölcsön	—	94.50
Osztrák járadék papirban	—	186.—
Osztrák járadék ezüstben	—	145.—
Osztrák járadék aranyban	—	97.25
Osztrák korona járadék	—	99.—
1860. osztr. államsorsjegyek	—	116.50
Osztrák magyar bankrészvény	—	197.50
Magyar hitelbank-részvény	—	150.25
Osztrák hitelbank-részvény	—	730.—
Magyar hitelrészvény	—	748.—
London vista	—	631.50
Páris vista	—	689.50
20 márkás arany	—	23.51
20 frankos (Napoleonder)	—	19.02
Német birodalmi márka	—	117.96

NYILTÉR.

Beödy Balogh Gábor

-- festőművész --

képtárlata

megnyilt a vármegyeház

nagytermében. - - - -

A művek előnyös havi vagy negyedévi részletfizetésre is kaphatók. — A részletek: a Magyar Általános Hitelbank nagyváradi fiókjának pénztárába lesznek befizetendőek. Felvilágosításokat a helyszínen szívesen ad a RENDEZŐSÉG.

Nyitva: D. e. 10—1-ig, d. u. 3—¹/₆-ig.

REGÉNYCSARNOK.

EMIKE.

IRTA:

HAJDU IMRE.

(Folytatás.)

17.

— Igazad van, hogy megtiltottam, de talmam nem terjedt ki a lopás és hasonnemű bünténynek eltitkolására.

— Hát hiszen én nem bánom, ha épen parancsolja a mama, azután még két garast ad.

— Adok, csak mondd meg.

— Igen ám, de szurja ki előbb, huzalkodik a vad fickó a kirukkolással.

— Itt van neszel — nyújtja újból a kikeresett két garast a gyenge anya, — hol van hát az esüst kanál? . . .

— Ha meg kell lenni, hát csak megmondom s erre a fiu két piszkos tenyerét szájához illesztve s mialatt óvatosan szétnézne, e következőket sugta a füllé vált anyának: tessék a nevelő ur zöld ládájának a kulcsát elkérni, azét, amelyikbe olyan ritkán jár, annak a feckén van az ezüst kanál, én ott láttam.

A gyenge elfogult nő, ki azok közé tartozott, kik anélkül, hogy a dolgok valódi állásáról meggyőződni óhajtanának, vagy az okokat és okozatokat éber figyelmökre méltatnák, rendszeren az első alaptalan kőzsa hírek után indulva, magokat nevelésessékké, másokat pedig gyakran megbélyegezetteké szokták tenni; szóval az első percek befolyásának rabjai.

Mindenekelőtt tehát makacsul hitte a vádat s azon gondolat, hogy gyermekei nevelője, kire azok lelkét bizta s kitől azoknak egyedül jót kellene tanulni, már azok előtt is mint házi tolvaj ösmeretes, e gondolat irtózatossá tást gyakorolt reá, oly annyira, hogy az első pillanatokban megsemmisülve, öntudatlanul s vadán bámult maga elé, később kissé magához jött s tovább akart Misi-től kérdezősködni; de Misi a kedvező pillanatok felhasználva, akkorára árkon-bokron tultette volt magát, hozzáfogott tehát félbenhagyott fésülködéséhez, melyet a lehető gyorsasággal végezve, csengetett.

— Parancsoljon nagysádl! — szól a belépő szobaleány, az ajtó kilincsét markolászva.

— Menj, menj, siessl hivd ide a nevelő urat.

A leány távozott, s a parancs néhány másodperc múlva teljesítve lön s a nevelő szokott nyájas modorral lépett a tentebb leirt szobába.

Mint említünk, a nő ingerült volt, mit a nevelő észrevett ugyan, de az ingerültség valódi okát legtávolabbról sem merte volna gyanítani; ő ismét a fiukra várt panaszt, amely különben is oly mindnnap' esemény volt, hogy e nélkül soha sem áldozhatott le az isten napja.

— Nevelő ur! — szólal meg a nagyságos asszony, magának parancsoló állást véve, — én zöld kufferjének kulcsait kérem.

E szavak hallatára a szegény nevelő majd sóbálványá vált, még csak gyanítani sem merte, hova irányul a nagyságos asszony e szokatlan követelő fellépése; ur isten mi lehet ez? — kérdé önmagától, mialatt kissé összeszedhette savart eszmemenetét.

— Nos nevelő ur! mit tétovázik, talán nem akarja azokat ide adni? — folytatja a nagyságos asszony, kit a nevelő késedelme megerősíteni látszott hitében.

— Valóban, nem asszonyom.

— Nem? no hisz' majd meglátjuk; hallod-e Lizi hivd bn az urat.

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős

Dr. VUOSKICS GYULA.

PFAFF CZÉG
LONDON
PARIS
ES
BERLINI
NYAKKENDŐ
ÚJDONSÁGAI
PAZAR VÁLASZTÉKBAN
MEGÉRKEZTEK

PFAFF CZÉG
VADÁSZ
KÜLÖNLEGESSÉGEI
MEGÉRKEZTEK

DENT GLOVES ES FOWNES GLOVES
A VILÁG
LEGJOBB
KEZTYÜI
KAPHATÓK.
PFAFF CZÉGNÉL

Nagy
újévi
vásár.

Legcélszerűbb
ajándéktárgyak

hölgyek és urak részére.

Külön gyermekjáték
osztály.

Szép kivitelű
gyermekjáték-
ujdonságok.

Francia babák óriási
választékban és rend-
kívüli nagy választék
játék különlegességek-
ben, melyek legolcsób-
ban kaphatók

Waldmann Ernő

Disműárak, sport és utazó
cikkek üzletében,
Rákóczi-ut, az Orsolya-
zárdával szemben.

Interurban Telefon 371.

Székely Imre

elsőrangú uri- és női fehérnemű
tisztító intézete

Nagyvárad Színház-utca 4.

Mant Frigyes

üveg- és porcellán kereskedése Nagyvárad,
Kossuth-utca, Mezey-ház.

Telefon szám: 474.

Bartos M. és Tsa

NAGYVÁRAD, Rákóczi-ut 2. Bazár-épület.

Kiszérlagos harisnya és ernyőkülönlegességek. —
Állandó nagy raktár férfi-, női- és gyermek-ha-
risnyákban s keztükben a legegyszerűbből a leg-
finomabbig, továbbá eső- és napernyők. — Foly-
tonos újdonságok! — Javítások gyorsan eszközöl-
enek. — Pontos kiszolgálás. — Szolid árak. —

Preis R.

Paplan, madrac, szalmaszakok, pap-
lanlepedő, párnahuzat toll állandóan
kapható az ágynemű raktárban

Kossuth-utca 12.

Menyasszonyi kelegyékét elkészít
ugyszintén művészi kézimunkákat

Kronemer Testvérek

Nagyvárad, Bazár-épület
színházzal szemben.

Menyasszonyi kelegyét Vász-
nat és Fehérneműt csakis

Strohmayer Pál

cégtől vegyünk!

Raktár: Nagyvárad, Szent László-tér 1. szám
a kishíd mellett.

Telefon 166.

Telefon 166

**Karácsonyi vásárunk felülmul
minden versenyt.**

Divat selymek 75 krtól.
Női divat szövetek 46, 63, 82 kr.
Mosó barketek 22, 28, 33, 40 kr.
Mosó berduros delin 24, 26, 28 kr.
Raktárunk egyéb készlete dec. 31-ig tetemesen
le van szállítva.

KLEIN TESTVÉREK divatruháza, Zöldfa-ut elején.

Kovács József

katonai- és polgári cipész.
Ortophéd munkák.

Nagyvárad, Beöthy Ödön-utca 35.

Megnyitak a Fekete Sas nagyszálloda éttermei.

Nagyvárad valóságos látványosságát képezi a Fekete Sas éttermei és földalatti (souterrain) vendéglőhelyiségei. Pazar fény közepette a legmodernebb berendezés biztosítja a kitűnő kényelmet ezen helyiségekben.

Kitűnő magyar és francia konyha, kiváló bel és külföldi borok, Dréher féle dupla márciusi sör.

Társas étkezések céljára a legalkalmasabb helyiségek állanak rendelkezésre. Valóban méltán rászolgál ezen helyiség és annak fáradságot nem kimélő bérlője BENRÁD ALBERT arra, hogy a nagyközönség őt pártfogásban részesítse.

1600 koronát

jövedelmező ház, termő, lugasszölővel beörökített kerttel, szabadkézből ELADÓ. Értekezhetni Huszár-utca 7. szám alatt. :: ::

Gőzmosóda vegytisztítógyár

Nagyvárad, Gilányi-utca.

Mos, vasal s vegyileg tisztít

Mindennemű fehérneműk mosását a legnagyobb pontossággal eszközöljük. — A vegyi tisztítóknban női és férfi-ruhák, blousok, függönyök, szőnyegek a legszakyszerűbben lesznek elkészítve.

A ruhák el- és hazaszállítását saját

kocsijainkkal eszközöljük.

Vidéki és városi telefon szám 398

Közgazdasági Korona Takarékos és Hitelszövetkezet.

Belépési felhívás

a Közgazdasági Korona Takarékos és Hitelszövetkezet

II. évtársulatába.

A második évtársulat 1909. január hó 1-én kezdődik és tagjait három éven át üzletrészenként 1 korona befizetésére kötelezi.

Három hónapon át történt befizetés után amennyiben a részletek pontosan

be lettek tartva az összeg $\frac{1}{3}$ részét a betevők kölcsön vehetik.

A beiratások üzletrészenként 20 fillér beiratási díj lefizetése mellett a Közgazdasági Bank Részvénytársaság (Teleki-u. 10.) üzlethelyiségében s a körözött aláírási ivenként történik.

A heti egy koronás üzletrészeket minden helybeli szövetkezeti tag lakására küldött, óvadékkal bíró pénzbeszedő szolgálja be.

A vidéki szövetkezeti tagok befizetéseiket a postatakarékpénztár útján portómentesen teljesíthetik.

Közgazdasági Korona Takarékos és Hitelszövetkezet.

Átköltözés miatt leszállított árak.

SOMLYÓ V. IGNÁCZ előbb Weinstock Fülöp

óra, optikai és fényképezési cikkek raktára
NAGYVÁRAD, Rákóczi-ut 3.

Átköltözés miatt állandóan leszállított árakban árusítja kifogástalan árukat.

Szép és becses karácsonyi és újévi ajándéktárgyak.

MOSKOVITS FARKAS és Társa

cipő és csizmagyár. Császári és királyi közös hadsereg szerződéses szállítók.

Nagyvárad.

Fiókküzetek:

Nagyvárad, Rákóczi-ut Bazar épület.
Kizárólag finom különlegességek.

Nagyvárad, Kossuth-utca Gyár épület.
Finom és közönséges lábbelik.

Budapest, Rákóczi-ut 64. Budapest,
Andrássy-ut 17. Pécs, Király-utca 7.
Petrozsény, Főtér. Sarajevo Rudolf-u. 10.

Eredeti Gyári szabott árak!!!

Uj üzlet megnyitás.

Van szerencsém a n. é. közönségnek szives tudomására hozni, hogy a Saszálloda passageában fővárosi mintára, a mai kor igényeinek minden tekintetben megfelelő, páratlan fényes berendezésű

hentesáru különlegesség és csemege-üzletet

nyitottam, hol saját gyártmányu mindennemű ezen szakmába vágó cikkeit naponta friss állapotban s csemege árak is kaphatók lesznek.

Becsés pártfogást kérve vagyok teljes tisztelettel

Fröhlich János.

Rosenzweig Róza (férj. Goldstein)

volt cs. és kir. szabadalom tulajdonos. Első orvosilag elismert
Párisi Mellfűző Műterme. — Alapított 1890-ben.

Nagyvárad, Rákóczi ut (Fő-utca.) Telefon 632. sz.

6 óra alatt mérték szerint pontosan és lelkiismeretesen készít párisi és brüsszeli fűzőket, osipőszorítókat, reform KÉSMÁRSZKY-féle nadrágok, testegyenestők. Raktáron tart 10 000 darab PÁRISI és ZWIKLIS fűzőket, MODELLEKET és mind e szakba vágó kellékeket óriási választékban. Karácsony és újév alkalmával 25% engedmény.

